

Stig Dalager/Anne Marie Mai

Replik

Her gik vi og troede, at de mange, der siden 1978 har købt vores nu udsolgte Lenin-bog fra 1978, har kunnet bruge den til, hvad »Informations« anmelder Chr. Mailand-Hansen i sin anmeldelse, april 1978, kaldte en »køreplan« i Lenins skrifter med det formål at få et samlet overblik over Lenins kulturpolitiske og kulturfilosofiske overvejelser. Da vi læste samme anmelders ord om, at *Lenin og kulturen* er »intet mindre end en pionerindsats (også internationalt set) for mage til grundighed er Lenins kultursyn i hans samlede skrifter, på 55 bind aldrig blevet eftersøgt med . . .«, følte vi os en smule bestyrket i den tro, at afhandlingen i det mindste kunne læses for sin fyldigheds skyld. For os drejede det sig i 1976 (da afhandlingen blev til) netop først og fremmest om overhovedet at skaffe os et overblik over, hvad Lenin rent faktisk har skrevet og udtalt i sine voluminøse samlede skrifter. Dertil kom yderligere to bestræbelser, som udgør dels det teoretiske, dels det kulturpolitiske sigte med bogen.

For det første var og er det os magtpåliggende at lægge afstand til den tradition, der er i sovjetisk og østtysk forskning for at udstyre Lenins kulturfilosofiske overvejelser med en kulturlæres stempel, ja overhovedet at bruge begrebet kulturteori i streng forstand om Lenins overvejelser i.f.m. kulturelle sammenhænge. Denne bestræbelse er i bogen fastholdt som en stadig understregning af den foreløbige og ansatsbetonede karakter af Lenins kulturfilosofiske overvejelser og som en understregning af, at vores fremstilling har rekonstruktionens karakter. Hvordan så Anker Gemzøe i sin anmeldelse af bogen kan forene vores helt ind i konklusionen næsten udpenslede redegørelse for graden af foreløbighed i Lenins kulturbetragtninger med ønsket om at skabe et »kulturmonument« af Lenins kulturbetragtninger er for os en af disse gåder, som verden næsten hver dag byder på, og hvor af alle ikke altid helt opklares. (Morsomt er det i øvrigt at måtte høre, at billedet på bogens forside, der er lavet i en god vens rustne forstørrelsesapparat, og som udelukkende er sat på i

mangel af økonomi til noget bedre, er at forstå som led i en »genre i sovjetkunsten, som nature morte, modeltegning, landskabsmaleri«). I.f.m. rekonstruktionen har vi ikke, som Anker Gemzøe skriver, anlagt en »ahistorisk« synsvinkel, men vi har, hvad man gennem læsning af bogen selv kan konstatere, afgrænset os *relativt* fra en historisk analyse af de vidt forskellige tekst-sammenhænge, hvad der er noget ganske andet. Ligeledes har vi heller ikke givet afkald på, som Anker Gemzøe påstår, at forholde os til den forskning, der er bedrevet om Lenins kulturopfattelse, men vi har også her fra starten (jnf. indledningen) afgrænset os *relativt* i.f.t. Lenin-forskningen. Ikke desto mindre vidner den 19 sider lange litteraturliste med omkr. 330 titler (hvoraf en hovedpart udgøres af enkeltstående videnskabelige værker) om, at vi både forholder os til den vesttyske, østtyske, franske, hollandske, engelske, amerikanske, italienske og danske forskning i.f.m. emnet. Da afhandlingen er skrevet som prisopgave til et slavisk institut er det vel ikke så mærkeligt, at vi *også* forholder os til den sovjetiske og bulgarske forsknings standardværker, hvad der normalt ikke er tradition for herhjemme. Ydermere forholdt det sig i affattelsesåret 1976 faktisk sådan (hvad vi også gør rede for i bogen), at der kun meget sparsomt var forsket i Lenins kulturopfattelse i Vesteuropa, og at det meste af den eksisterende forskning om emnet måtte søges i Sovjetunionen. Og med mindre man hører til den slags mennesker, der nærer en neurotisk angst for det russiske alfabet og for alt, der bærer præg af sovjetisk forskning, så kan der vel intet galt være i at orientere sig i denne sammenhæng (hvad senere værker om Sovjetunionen fra f.eks. Sydjysk universitetscenter da også har gjort).

For det andet var og er det os magtpåliggende at forsøge at demonstrere, at Lenin, trods begrænsningen og foreløbigheden af hans kulturovervejelser, især på et punkt havde og har noget at give den progressive kulturforskning- og politik, også de sidste ti års danske. Det drejer sig her om bredden i hans kulturbeskrivelse, om det direkte og indirekte opgør med den noget luftige kulturdefinition, der sætter lighedstegn mellem kunst og kultur og specielt undervurderer eller direkte fortrænger arbejdets kulturskabende rolle. I den sammenhæng har det været vigtigt for os at demonstrere, hvordan Lenin gang på gang i tale og skrift

fastholder den kulturelle dimension af både den politiske, økonomiske, moralske frigørelse, og på hvilken måde, han gør det. Så kan man sige, at perspektivet i hans kulturpolitiske overvejelser er begrænset af den russiske kapitalismes tilbagestående, hvad vi også adskillige gange peger på i fremstillingen, men (som Anker Gemzøe) at reducere hans kulturpolitiske visioner og overvejelser i.f.m. Oktoberrevolutionen og årene derefter til »rent borgerlige krav« er en absurditet. Hvordan kan f.eks. udviklingen af en socialistisk arbejds-kultur med en ny sammenhæng mellem det private og offentlige, kvindernes frigørelse, udviklingen af en folkeintelligens, udviklingen af en kvalitativ ny kunst og af et kvalitativt nyt forhold mellem kunstproducent og kunstkonsument, etableringen af ny menneskelige relationer i.f.t. statsapparatet, ja på længere sigt statsapparatets ophævelse være rene borgerlige krav. At Lenins overvejelser i.f.t. disse sammenhænge ikke alene skal udbygges, men kun udgør *et* element i udviklingen af en kulturteori, der efter vores opfattelse må indreflektere senere teoretikers arbejder (Lefevre, Habermas, Negt og Kluge, Lotman, Lukács m.fl.), er en lidt anden sag. Ligeledes er det en lidt anden sag, at man kunne give sig til at holde de nævnte overvejelser op mod den nutidige sovjetiske virkelighed. Man kan jo som bekendt ikke overkomme alt i *en* bog.

Man kan spørge sig, hvad hensigten med Anker Gemzøes anmeldelse af *Lenin og kulturen. Om Lenins kulturopfattelse* skulle være. Hvis bogen er så umulig, som A.G. forsøger at gøre den til, hvorfor så ofre så meget plads på en anmeldelse af den, en anmeldelse, der for øvrigt for *to år* siden blev bragt i to omgange i D.R.s litterære magasin. Er der tale om en personlig vendetta, så giver det jo en slags forklaring, men man kan undre sig over, at *det* skulle interessere så mange læsere. Hvis det drejer sig om endnu et opgør med »sovjetkommunismen«, så er vi forlængst stået af, al den stund vores afhandling som nævnt lægger distance til den hævdevundne linje i den sovjetiske Lenin-forskning. At vi samtidig forholder os åben overfor visse kvaliteter i den sovjetiske forskning, kan vel kun forskrække dem, som opfatter denne som en stor »monolitisk« blok. Og den monolitiske tænkning er jo netop Anker Gemzøes definition på sovjetmarxisme.

Til slut: måske var det en idé for *Kultur og klasse* som tidskrift at bryde med den traditionelle stive akademiske anmelderpraksis, hvor den fiktivt lærde anmelder svinger pisken over de bigotte og uensartede, og i stedet lægge op til samtale og diskussion. Havde man gjort det i dette tilfælde, ville man have fundet ud af, at forfatterne til *Lenin og kulturen* går med planer om en genudgivelse af samme værk med nye supplerende artikler og med et kritisk efterskrift, nu fire år efter bogens affattelse. Verden og tiden står jo ikke stille.